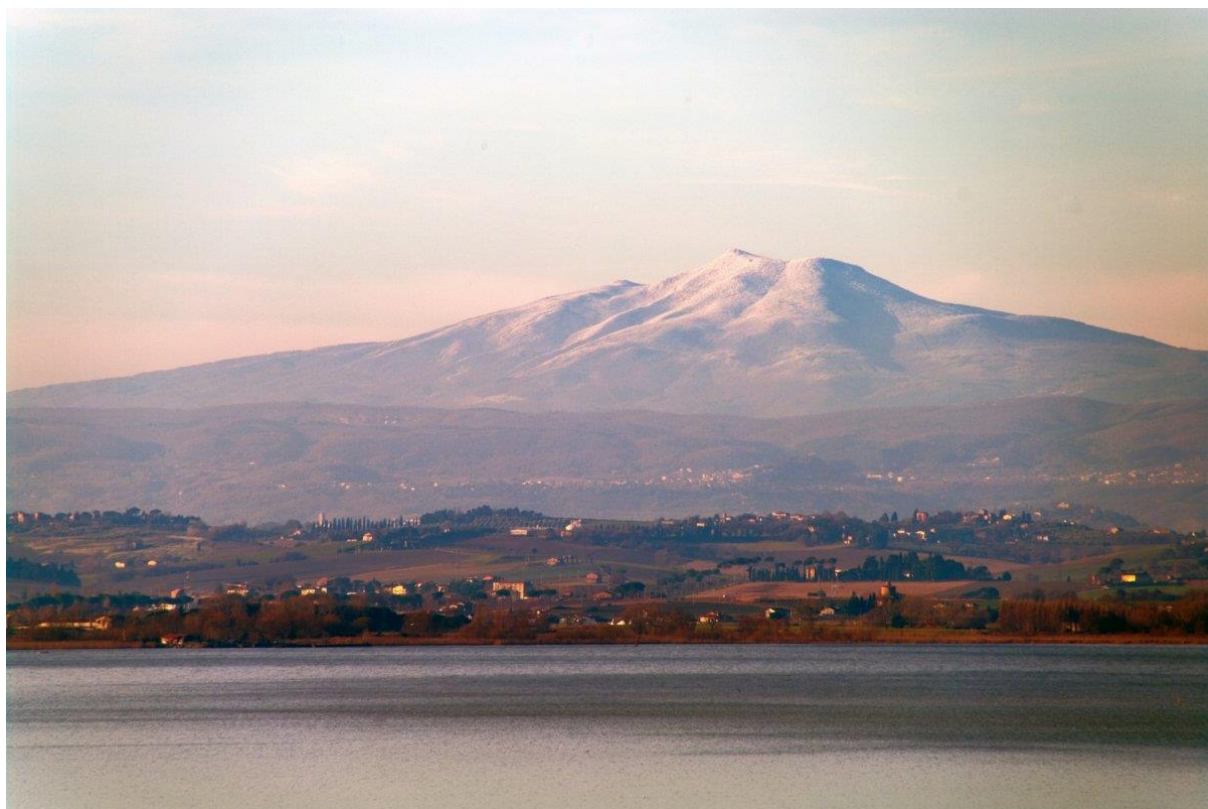

Olaszország vulkáni provinciái

Európában, a kontinens törzsterületén egyedül Itália földjén találunk ma is működő tűzhányókat. E vulkánok két nagy, az Eurázsiai illetőleg az Afrikai kőzetlemez ütközési zónájában fekszenek. Itt két kontinentális lemez ütközik egymásnak, mely esetben nem beszélhetünk olyan klasszikus szubdukcióról (lemezalábukásról), mint például a Pacifikus vulkáni övezet esetében. E területen a két nagy lemezről levált és önállósult mikrolemezek teszik rendkívül bonyolulttá a tektonikai folyamatokat.

Az olasz vulkanizmus esetében a Tirréni mikrolemez alábukása következtében gyűrődtek föl az Appenninek vonulatai, illetve a vulkánosság is e vonalhoz kapcsolódik, ennek mentén jött létre. Olaszország területén a tűzhányótevékenység a földtörténeti harmadidőszak végén (felső-miocén), mintegy 7 millió éve már elkezdődött és a mai napig tart. Ez idő alatt a vulkáni tevékenység nem egy helyütt zajlott, hanem folyamatosan vándorolt és áttevődött északról dél felé. A vándorlás és a kvázi folyamatos vulkanikus aktivitás négy jól elkülönülő provinciát eredményezett.

A legidősebb – és legészakibb – a toszkán provincia. Ez Korzika és az Appenninek között fekszik, magába foglalja az északi Tirrén-tengeri szigeteket (Elba pl.), valamint Toszkánia tartomány vulkanikus területeit. Manapság itt már nincsen vulkáni működés, némi geotermikus aktivitás jelzi csupán a hajdani vulkanizmus emlékét. E provincia legfiatalabb tagja a formájáról jól felismerhető vulkán, a Monte Amiata, amelynek utolsó működése kb. 180 ezer éve volt. A toszkán vulkanikus talajokon terem egyébként a világ egyik legkitűnőbb vörösbora, a Chianti szőlője.

Bár már nem működik, ma is könnyen fölismerhető a toszkániai Monte Amiata vulkanikus eredete.

A fiatalabb, **római provinciában** sem találunk aktív tűzhányókat. A hajdani vulkánok Közép-Itália nyugati részén, nagyjából Umbria és Lazio tartományokban helyezkednek el. A tűzhányótevékenység északról délre, délkeletre fiatalodott. A legészakibb pont, a Bolsenai-tó területe 270 ezer éves, míg délen a legfiatalabbak az Albanói-hegyek vulkánjai, melyek 29 ezer esztendősek. E provinciára jellemző a vulkáni kúpok felrobbanása és berogyása. Így nagy kaldérák jöttek létre, amelyek oldalán vagy belsejében azután a vulkáni tevékenység felújult. Ennek következtében újabb vulkáni kúpok épültek, melyeket ma gyönyörű, kerek krátertavak töltenek ki. Ilyen például a Lago di Bolsena, a Vico-tó vagy az Albanói-tó stb. A terület szépsége és egészséges klímája már az ókori rómaiakat is ámulatba ejtette, római paloták, színházak romjai találhatók a környéken, valamint a pápa nyári rezidenciája is itt fekszik.

A csaknem teljesen kör alakú Lago di Albano vize a valamikori aktív tűzhányó kráterében hullámozik.

A **campaniai provinciába**, mely a Nápolyi-öböl köré koncentrálódik, már valódi működő vulkánok tartoznak. A legnagyobb és leghíresebb természetesen maga a Vezúv, amely a szűk sikátorok kivételével Nápoly szinte minden pontjáról látható. Messziről akár úgy is tűnhet, hogy a vulkánnak kettő, nagyjából azonos magasságú kúpja van. Ez azonban csak látszat, közelebből szemügyre véve a Vezúvot ugyanis azt tapasztalhatjuk, hogy az egyik „kúp” nem más mint egy hajdani hatalmas kitörés során létrejött kaldéraparancs, amit Monte Somma-nak neveznek. Ez a katasztrofális kitörés Kr.u. 79-ben következett be, és teljesen elpusztította a vulkán körüli szépséges üdülővároskákat, Pompejít és Herculaneumot. Elpusztította ugyan, de a vulkáni hamu betemette és csodálatos épségben meg is őrizte a romokat, amelyek feltárása a mai napig tart. A romok nem csak a régészethez vonzó ember fantáziáját mozgatják meg, az épületek, villák, színházak, utak, terek, oszlopok, a színes mozaikok, festmények épsége és szépsége mindenkit ámulatba ejt. E városok közül Pompeji a legnagyobb és legismertebb, s Edward Bulwer-Lytton angol regényíró fantáziáját is megihlették, aki az ezzel kapcsolatos gondolatait a *Pompeji utolsó napjai* című romantikus regényében szemléletesen, részletgazdagon és rendkívül élvezetes stílusban tárta az olvasó elé.

Pompeji romjai, háttérben a Vezúvval

A hegy másik csúcsa, már valódi vulkáni salakkúp, ami a kaldéra belsejében fejlődött ki, sok évvel a nagy kitörés után. A Vezúvnak ez a része ma is működik. Az utolsó nagyobb kitörés néhány évtizede volt, ma a kráter belsejéből fölszálló gázok-gőzök utalnak csak a vulkáni aktivitásra, azonban nem zárható ki egy újabb nagy kitörés. A nápolyi házak pedig egészen felhúzódtak a hegy oldalába. Ezeket már egy kisebb kitörés is elpusztítaná, egy nagyobb viszont az egész városra is veszélyt jelent, s Nápolynak a mai napig nincsen konkrét evakuációs terve. A kaldéra és a kúp között a Lólegelőnek nevezett völgy terül el. A Vezúv vulkanikus talaján kitűnő fehérbort adó szőlő terem, amelyet az olaszok „*Lacrima Cristi*”-nek (*Krisztus Könnyei*) neveznek.

A Vezúv aktív salakkúpja a Kr. u. 79-es kitörés során létrejött robbanásos kaldéra udvarában fejlődött ki.

A Vezúvtól északnyugatra terül el a Flegrei-mezőknek nevezett vulkanikus terület, ahol a vulkáni utóműködés érdekes, névadó fajtáival találkozhatunk. Ilyen például a Solfatara-kráter, ahol kénes kigőzölések festik sárgára, vörösre a környező kőzeteket, de találhatók itt mofetták is, száraz szénsavas források, a leglátványosabbak pedig a fortyogó sárvulkánok. Ez az egész terület egy nagy kráterben helyezkedik el, amelyet egyetlen kitörés hozott létre még a 12. század végén. Azóta a terület változatlan, s a vulkáni utóműködés klasszikus területe. Sokan magát a Nápolyi-öblöt is egy hajdani vulkán óriási kaldérájának tartják. Az öböl alakja is erre enged következtetni. Vulkáni kőzetekből (tufából) épült föl itt az ókori Cumae városa, ahol a híres Cybilla boszorkány barlangja található, de az öböl északi részén található két sziget, Ischia, valamint Procida is teljes egészében vulkáni eredetű. A Nápolyi-öblöt délről lezáró Sorrentoi-félsziget, valamint a bájos Capri szigete azonban már mészköves terület. A Campaniai provinciához tartozik még a Nápolyi-öböltől északra húzódó Roccamonfina vidéke, valamint keleten a Monte Vulture, amely az egyetlen vulkán, mely az Appenninek keleti oldalán helyezkedik el.

A Pozzuoli városában található Solfatara kráterben működő névadó kénes gőzforrás egy részlete

A negyedik vulkáni provinciához a délolasz szigetek tartoznak, köztük a szicíliai Etnával. Erről fog szólni a következő rész.

szöveg: Csuták Máté
képek: Internet